

Pedagógiatörténet

Első előadás: bevezetés és gyökerek

Tartalomjegyzék

- Bevezetés
- A görög nevelés
- A római nevelés
- Az ószövetségi zsidó nevelés

Bevetés tartalomjegyzék

- A nevelés keresztény megközelítése kerül a fókuszba
- A pedagógia művelése szükséges: felfedezhetjük Isten jelenlétét
- Kötelező jegyzet bemutatása
- Az értékelés módja
- Ajánlott olvasmányok jegyzéke

Bevezetés

- Az ember hatással akar lenni a fiatalokra a felnövekvő nemzedékre
- A nevelés régen és ma...
 - Régen mindenkit mindenre megtanítottak
 - Növekvő tudásanyag → szükséges szelekciós segítség
- A neveléstörténet keresztény szemmel...
 - Ezért sok nevelési kultúra említésétől eltekintünk

Bevezetés 2.

- Szükséges-e a pedagógia tudományos művelése?
 - „A pedagógia irodalma mindig bőséges volt és szegényes: rengeteget írtak keveset mondtak” (Benedek, Rousseau, 136)
 - A nevelési koncepciók viszonylagossága
 - A keresztény pedagógiai tapasztalat a kinyilatkoztatás szilárd talajára építközhet
- Cél: az isteni örökség – kovász – felfedezése a keresztény pedagógiai törekvésekben.

A görög nevelés

- Homérosz
- Spárta – spártai nevelés
- Athéni iskola
 - Szókratész
 - Platón
 - Arisztotelész

Homérosz

- Heroikus embereszmény
 - Önfeláldozó bátorság
 - Szavakkal meggyőzni tudás
- Tekintélytisztelet fontossága

Spártai nevelés

- Katonaállam. Nevelni csak az erőseket érdemes
- Egyéni adottságok figyelmen kívül hagyása. Csak az állam érdeke számít.
- A nevelés rendszere
 - 7 éves korig: család
 - 7-12: társadalom (cél ügyesség, engedelmesség)
 - 12 éves kortól: szigorú katonai kiképzés
 - A költészet és a zene oktatása is ebbe a szigorú rendszerbe épült bele

Szókratész (Kr.e 470-399)

- Közrendű származású, de arisztokraták látogatták iskoláját ezért hatása széles körben elterjedt.
- Vezető csak filozófiailag és etikailag kiművelt ember lehet
- **Fontos a származás**
 - Kétféle megismerés (külső (relatív tudást eredményez) és belső (csak kevesek osztályrésze)
- Az ember lelke mélyén ott szunnyad az igazság, ezt kell a neveléssel felszínre hozni: Ismerd meg magadat. (öneszmélés fontossága)
- Indukció, definíció, heurisztikus módszer
- A tudatlanságból fakadhat az, ha valaki nem törekszik az erényes életre. A tudás az erkölcsi élet alapja

Platón (Kr.e. 427-347)

- Élete
- Foglalkoztatta a kiváló képességűek nevelése (Pedagógiai gondolatai az *Állam és a Törvények*, és az *Erény tanulhatósága* című alkotásaiban)
- Kategóriák
 - Megismerő – megismerés – gondolkodás – **bölcsesség**
 - Érző – indulat – szeretet – **bátorság**
 - Vágyó – vágyakozás – ön- és fajfenntartás – **önmérséklet**
 - A három erény összhangja a negyedik: az **lgazságosság**
- A társadalomra vetítve – meghatározza az egyes nevelési feladatokat
 - A filozófusok birtokolják mind a négyet ezért ők a vezetők
 - A katonák (örök) a vezetők segítői: bátorság, önmérséklet.
 - Dolgozók: csak az önmérsékletet birtokolják

Platón nevelési modellje

- 7 éves korig: család
- 7 – 10 éves kor: állam: gimnasztikai nevelés → később folytatódik ez a képzés (hogyan a lélek harmóniájának megfelelően)
- 10 – 13: írás, olvasás
- 13 – 16: költészet és a zene
- 17 – 20 felkészítés a hadviselésre
- 20 éves korban kiderül ki alkalmas filozófusnak
- Ha alkalmas 10 éves bölcséleti kiképzés
- 30 – 35: dialektikai tanulmányok
- 35 – 50: közszolgálati szerepekhez juthat (alsóbb fokú állami vezetésben)
- 50 éves kortól magasabb állami vezető is lehet

A platóni gondolkodás értékelése

- Arisztokratikus elemek a gondolkodásában
- Az oktatási anyagot gondosan és szisztematikusan meg kell szervezni és tervezni
- A nevelési cél > ismeretközlés
- Előadás < beszélgető stílus
- Az önálló iskola alapításának gondolata végigkísérte a pedagógiai gondolkodás történetét

Arisztotelész (Kr.e. 384-322)

- Élete
- Művei
- A nevelés fejlődés: olyan változások folyamata, amely által valami azzá lesz, ami lehetőségileg benne van. Az erény potenciálisan benne van az emberben.
 - Tökéletesedés (célja a jó)
 - Visszafejlődés
- Erény: a természetes hajlamból tudatosan kifejlesztett készség, amely ésszerű magatartásra képesíti az embert
- Alapja a belátás a személyes felismerés
- Akarat fontossága: nem elég tudni, akarni is kell.
- Az erény állandó minőség
- Az kétfajta emberi erény: **féllegeszes, értelmes**
- A természet és a nevelés útján válik erényessé az ember: cél: **boldogság**.

Arisztotelész és a nevelés

- A nevelés koncepcionális fontossága
- A kasztrendszert elutasította. Mégis **csak a szabadok kiváltsága a nevelés**
- A nevelés rendszere
 - 0 – 7 év: testi nevelés: táplálkozás, edzés
 - 7 - 14 év: erkölcsi tanulás: grammatika, gimnasztika, zene, rajz (tehát semmi szolgai munkára emlékeztetőt)
 - 14 – 21 év: értelem nevelése, tudományos nevelés: matematika, dialektika, retorika, filozófia, politika
- A nők nevelésének kérdését említésre sem méltatta.

Összefoglalás

- A társadalom rétegei
 - Polgárok (arisztokraták, pénzarisztokraták)
 - Szabadok
 - Rabszolgák
- A nevelés rendszere
 - 7 – 14 év: gimnasztikai képzés, múzsai képzés
 - 15 – 18 év: *testgyakorlás, és hét szabad művészet (grammatika, retorika, dialektika, aritmetika, geometria, asztronómia, zenetudomány)*
 - 18 – 20 év: Ephébeia: katonai kiképzés, és szónoklás
- Nevelési eszmény és gyakorlat összefoglalása: **kalokagathia**

A római nevelés

- Görög ideál: szép kiművelt és tevékeny ember, aki szeret bölcsekedni, és elmélkedni. (önművelés)
- A római gyakorlatias: sem önmagát sem másokat nem kímél (a birodalomért való önfeláldozás)
- Három szakasz a római nevelés történetében
 - Kr.e. 300-ig
 - Kr.e. 300 – Kr.e. 146
 - A császárság

Első szakasz

- Nincs a nevelésnek intézményesített formája
- Társadalom: patríciusok, plebejusok, rabszolgák.
- A *pater familias* – családfő – tiszte volt a gyermek életre való alkalmasságát eldönteni.
- Virtus: gyakorlatiasság, fegyelmezettség, önzetlenség, becsületesség, szerénység, állhatatosság és kitartás
- A nevelés a valóságos háborúkra készített föl.
- Praktikus ismeretek begyűjtése a **Fórumon**

Az intézményes nevelés kialakulása

- Hódítások: az iskolák felszabadított görög rabszolgák vezetésével működtek
- Magániskolák, majd állami Kr.e. 234-ben Rómában
- Felépítés: ludimagister (koedukáltan), grammaticus (12-16) → leányok nem vettek ebben részt, retori jogi ill. filozófiai tanulmányok
- Trivium, quadrivium

A császárság kora

- Nagy apparátus tudatos kiképzése és fenntartása volt a feladat → magániskolák visszaszorítása → tanárok állami fizetése
- Hét szabad művészet, propedeutika
- Róma asszimilálta a görög kultúrát, és nevelést valamint célra rendelte azt: hasznosság és nemzeti elhivatottság

- Quintillianus: jó nevelő személye, újszerű gyermek és gyermeknevelési kép felvázolása
- Nerva császár: ingyenes oktatás a szegényeknek

Az ókori zsidó nevelés

- Az ókori zsidó nevelés periódusai
- A bibliai teremtéstörténet radikálisan új embereszményt tartalmaz (Isten teremtő szava áll a háttérben → az Anyag Isten teremtménye és nem örök → meg kell munkálnunk azt)
- Emberkép eszmény: a világhoz tartozó de az Isten teremtői művéből kiemelkedő lény.
- Istenképiség
- **Az ószövetségi isteni pedagógia elemei:** Példaképek (szövetségtudat), Isten parancsai, Zsidó ünneplési felfogás (a munka és a szabadidő ritmusa), ószövetségi kultusz, imádság kinyilatkoztatás-alapú megszervezése. CÉL A BÖLCSESSÉG
- Gyakorlati megvalósulás: a zsidó nevelés három alappillére: család, tanítók szerepe, zsinagóga-iskola

2. előadási nap: A keresztény ókor és középkor

Különbségek és hasonlóságok a keresztény ókor és középkor nevelésében

- Ókor
 - Kezdetek útkeresése
 - Tevékenység a személyi kapcsolatok szintjén
- Középkor
 - Intézményesülés
 - Tömegek pozitív és negatív hatása
 - Az Egyház munkásságának köszönhetően Európa népei megszokták a helyhez kötöttséget és ekkor megbékéltek egymással.
 - Kereszténnyé váltak és megerősödtek az erkölcsökben.
 - Az első nevelő és oktató intézmények megjelenése

A keresztény műveltség kibontakozásának kora

- Középpont: nem egy tanítás hanem Jézus személye, aki nem a múlté, hanem örök jelen: Ő él.
- Valláserkölcsei nevelést sürget
- A „keresztény tananyag” csak később a pogány műveltség keresztény felfogása és értelmezése útján született meg.
- Trivium és quadrivium elnevezések
- Fontosnak tartották a klasszikus művek olvasását, ugyanis ennek segítségével élesedik az elme a megfelelő módon.
- A gondolkodás gyújtópontjában az örök élet ragyogott → az antik világ testkultúrája hanyatlott
- Műveltség = felkészültség a jócselekedetekre
- Újdonság: mindvégig kitartó állhatatosság
- Műveltség mindenkinek

A kiegyenlítődés korszaka

- Ókori műveltség és az evangélium kiegyenlítődési törekvései a IV-V. században
- Ebből bontakozott ki a keresztény műveltség (az alaposabb papnevelés, elmélyített hitelemzés, és a katekézis érdekében)
- Türelmi rendelet (Constantinus 313) → az egyház szervezeti kiépülése: a papok voltak az írástudók így szükségük volt rájuk az államapparátus működésében is
- Keresztény iskolák szervezése:
 - bencések – **monostori iskolák** (szerzetesek, egyházi pályára készülő bejáró ifjak, ritkán világiak)
 - **Káptalani** iskolák (kanonokok)
 - **Plébániai** iskolák
- A keresztény iskolákat átfogó oktatómódszer akkor fejlődött ki amikor Aristoteles művei ismertté váltak

A keresztény neveléseszmény

- A keresztény nevelés kizárólagosan vallásos nevelést jelent: vagyis tökéletességre nevelés a tökéletességre törekvés jézusi elveit és magatartásait követi
- Transzcendens: minden vonatkozásban a láthatón túl akarja megtalálni a megoldást
 - Énünk magyarázatában
 - Én és te viszonyban
 - Életünk értelmével kapcsolatban
- Egyetemes: mindenkinek joga van arra, hogy ezt megismerje.
- Voluntarisztikus: arra szeretné képessé tenni az embert, hogy akarja a jót
- Aszkézis útján a cél felé törekedni
- Első intézményes forma a katekumenátus

A karoling kultúra *Káptalani iskolák*

- Székesegyházak mellett (lector és cantor → egy ideig maguk is tanítottak majd a XIII. századtól a javadalmat élvezték)
- Ebbe az iskolába a szegény is járhatott (őket ingyen, akik fizetni is tudtak előzetes megegyezés alapján – 1309-es budai zsinat) → az ellátás persze más lapra tartozott
- Ismeretanyag: latin szövegek olvasása és éneklése
- A grammatika oktatása hódít teret
- Emlézés: nem volta még könyvek, mindent a memóriára kellett bízni: *a tananyag verses formába szedése*
- *Minden ember nevelése külön feladat*
- *A tömeges iskolai oktatás miatt elterjedt a folyóírás*

A karoling kultúra *Udvari és kolostori oktatás*

- A kolostorok a szellemi és a gazdasági élet irányító központjaivá váltak
- Fizikai munkát nem végeztek: a jobbágyfalvak látták el őket
- Anyagi jólét →
- A művelődés fejlesztésének lehetősége:
 - könyvtár,
 - könyvmásolás,
 - könyvek vásárlása, könyvek cseréje,
 - iskolafenntartás

A kor nagy tanítói

- **Beda Venerabilis** (672-735): az angolok tanítója, oktató-nevelő intézmények születtek munkássága nyomán.

- **Alcuin (735-804)** bencés. Tours-i iskola vezetője
 - Plébánia: alapiskola; székesegyházak körül magasabb szintű iskolákban tervszerű oktatás: egymásra épülő tanulócsoportok.
 - Tantárgycsoportok: grammatica, dictamen, computus; Ő alkotta meg a kisbetűket
 - Nagy Károly az ő hatására tette minden fiatal számára kötelezővé az írás-olvasás tanulását a birodalomban → megalkotta a palotaiskolát is.
 - Főműve: *De orthographia*
 - Módszerének alapelve: **interrogare sapienter est docere** (a tanítás bölcs kérdés)
- **Paulus Diaconus (730-799)**. Műve: *Longobárdok története*; jelentős költészete. Diplomáciai szolgálat Nagy Károlynál
- **Hrabanus Maurus Magentius (784-856)**, fuldai kolostor tanítója majd apátja: a német művelődés atyja (*Praeceptor Germaniae*). A költészet gazdagodott a rímelő verseléssel
- **Arezzoai Guido (995-1050)** hangjegyzírás és kottaolvasási rendszer
- **Gerbert (940-1003)** reimsi iskola tanára. Nevéhez fűződik az arab számjegyek és a velük való műveletek elterjesztése. **II Szilveszter néven pápa lett.**

A plébániai oktatás

- A nép erkölcsi életének biztosítására papokra volt szükség.
- A plébánosok feladata a nép nevelése és oktatása → az alkalmas fiatalok kiválasztása és megkülönböztetett oktatása
- A papoktól is sokáig csak a legalapvetőbb olvasási feladatokat ill. éneklést várták el.
- A klérus tagjai (alsó-, ill. felsőpapság) nem voltak mindannyian felszentelt papok.

Az oktatás képviselői

- **Notker Labeo (952-1022)** iskolája az iskolai testnevelés első színhelye
- **Petrus Abelardus (1079-1142)** A felsőoktatás első képviselője: meg nem oldott kérdések tárgyalás a tananyag mellett (cél a megértés).
- **Hugo a Sancto Victore (1097-1141)** Ágoston-rendi kanonok: skolasztikus okfejtés, világos felépítés, didaktikai elvi megállapítások.
- **Alanus ab Insulis (1120-1203)** doctor universalis et magnus: műve a Anticlaudianus az akkori ismeretek enciklopédiája
- **Alexander de Villa Dei (1170-1250)** Doctrinale című művében versbe szedve megtalálható a latin nyelvtan
- **Szent Ferenc (1182-1226)**: Krisztus hiteles követése a szegénységben alázatban, tisztaságban és engedelmisségben. **Utolsókká kell lennünk**
- **Aegidius Romanus (1245-1316)** Ágoston-rendi szerzetes: Szép Fülöp francia király nevelője. *De regimine principum libri tres*: a második könyvben a nevelés

szükségességéről, az iskoláztatás kötelességéről, és a szülők nevelői feladatáról szól. A nőnevelésről: nők háziasak, de műveltek

- **Aquinói Szent Tamás** (1225-1274) a skolasztikus bölcselet megalapítója, a nevelésről a *De veritate* című munkájában írt.
- **Vincent de Beauvais** (1190-1264) kézikönyvet írt a nevelésről. Jellemképzés > értelmi nevelés
- **William Wykeham** (1324-1404) az angol középfokú oktatás atyja. Winchester College (1382). Nevelési elvei: vallásosság, tudományosság és lovagiasság
- **Johannes Gerson** (1363-1420) Főműve: A gyermekeknek Krisztushoz vezetéséről.

A világi nevelés

- Lovagi nevelés
 - Lovagi erények (engedelmesség, hűség, az adott szó szentsége, a hősi bátorság
 - A lovagi követelmények: lovaglás, úszás, vívás, nyilazás, vadászat, sakkozás, verselés
 - Anyanyelv és idegen nyelvek tanulása (írni alig legfeljebb olvasni tanultak meg
 - Hármaskör: Isten, hűbérúr, hölgy
- Traktátusok
 - Intelmek királyi gyermekeknek, előkelő növendékekhez.
 - István király intelmei...
 - A nevelés kötelesség és jog...
- Céhbeli nevelés
 - Egyazon mesterséget űzők tömörülése, felelősséget vállaltak a tanulóért (erkölcsi felelősség is)
 - Inas – legény – mester. Rangsorolásuk: földművelés, vadászat, harcászat, hajózás, orvoslás, takács és kovácsmesterség. Artes illiberalis
- Nőnevelés
 - Eszmény a zárda tisztalelkű leánya aki nem tud és nem is akar tudni a világról.
 - Hamar döntöttek a leánygyermek sorsáról a szülők
 - Kolostorban, vagy jóvendőbelije udvarában nevelkedtek
 - A kézimunkázás központjai a kolostorok
 - „Zárdába vonulás” nem elhivatottságból
 - **Begina-mozgalom** a kényelmeskedő apácaság ellen

A magyar iskolarendszer kialakulása

- Elődök: a római idők Pannon iskolái (ludus – helyi származású tanár); voltak magasabb szintű iskolák is → népvándorlás viharai elsöpörték azokat
- Bencések letelepedése (idegenek) (Pannonhalma 996, Tihany 1055). A magyar népet csak saját fiaik téríthetik meg → kolostori iskolák felállítása → hét szabad művészet a papok nevelésében
 - Tudniuk kell rendjük szabályzatát, a főbb zsinati rendelkezéseket, a kánonokat, a kazuisztikus szabályokat azoknak, akik gyóntatnak; breviárium; egyházi időszámítás

- Szent István: székesegyházi, káptalani iskolák megszervezése: képzett falusi papok kellene
- Grammatika, diktámen, komputusz
- Papképzés a papok által
- Domonkosok: tiszta, katolikus, keresztény hit megőrzése, ápolása, és továbbadása.
- Kollégiumok

A külföldi és hazai egyetemek

- Az egyetem a középkor harmadik nagyhatalma az egyházi hatalom, és a világi hatalom mellett
- Az egyetemek nem tartoztak az Egyház hatáskörébe, így a szabad tudomány első otthonainak tekinthetők.
- Az Egyetemek adhattak tudományos fokozatokat
- Egyetemek
 - Nápoly 1224
 - Prága 1345
 - Bécs 1365
 - Heidelberg 1386
 - Pécs 1367 (a teológiai fakultás nélkül) majd a fenntartó halála miatt megszűnt
 - 1395 Óbuda (rövid életű próbálkozás)
- A műveltség fogalma lassan leválasztódott a klerikusokról.

A válság korszaka

- Egyházi és a világi tudomány viszonyának tisztázása
- A világi tudomány tagadása felé hajlanak, mert szerintük minden benne van a Szentírásban. Cél: a világ megvetése
- Elterjed a nevelés befolyásoló jellege
- Bíráló: „Ne törekedjünk jellemeket és hajlamokat mesterségesen teremteni, hanem érvük be a természettel, a velünk született rátermettséggel” (Dante)
- Ez az első jel annak, hogy az **újkor** már a **természetesség felé tekint**

3. előadási nap:

Humanizmus, Reformáció, Ellenreformáció

Humanizmus az új világnézet

- XV században Dél-Európa városaiban terjedt el → elterjedés a kereskedelem útján.
- Konfliktus a klasszikus művek pogány szellemisége és a középkori keresztény eszmék között → a konfliktus megoldása egyéni döntést kíván: **egyéniség hangsúlyozása**
- Az iskola a „vidámság háza” → gyakorlatilag magániskola volt: a növendékekkel külön külön foglalkoztak

A humanizmus Magyarországon

- Városi humanista iskola → a mai humán gimnázium előde
- Humanista nyelvszemléletet tükröző könyvekből tanítottak
- Visszatértek a források olvasásához (nem a kommentárokat bújták)
- Szalkai László (Szalkai-kódex) → fontos kultúrtörténeti anyag 1489-1490-ből.
- Alkalmazták a **megbeszélés módszerét**
- Egyetemszervezési kísérlet Mátyás király korában
- A humanista király halála után mindennek vége szakadt.

A reformáció és nevelési törekvése

- Az Újjászületés világias pogány szelleme amortizálta a papság és a hívek vallási életét (belső élmény és hitélet nélkül)
- A reformáció eleinte szemben állt az újjászületés mozgalmával.
- Bibliafordítások, népnyelvű liturgiák → kiszorítják a latint
- A protestáns lelkiség bensőséges vallási életre törekedett → előtérbe helyezték továbbá az elemi műveltség elérését is: ezen a hit fő tanításainak ismeretét és az erkölcsös életet értették
- Hangsúlyozták az emberi természet bűnös voltát, ez teljesen ellentéte a humanizmusnak → egyetemek és humán iskolák teljesen elnéptelenedtek.

Martin Luther (1483-1546)

- Ágoston-rendi szerzetes wittenbergi egyetemi tanár, Németország hitújítója
- Felismeri az iskola fontosságát → népiskolák: protestáns iskolák terjedése nyomán a katolikusok területvesztése egyre nyilvánvalóbbá vált.
- Fontos a klasszikus nyelvek ismerete
- Nézetei a nevelésről
 - Családi nevelés fontossága: elhanyagolása súlyos bűn.
 - Elvonni a világi dolgoktól és elvezetni az Isten felé (harc az elvilágiasodás ellen) → iskolák a vallási érdekek szolgálatában.
 - Szegények iskoláztatásának felkarolása.

Johannes Calvin (1509-1564)

- Svájc vallásújítója
- Genfi akadémia törvényei
- A katekizmust anyanyelven tanította

Desiderius Erasmus

- Élete
- Reform az egyház kebelén
- Iskolaszervezések → változatos latin szókinccs, csak szükséges mennyiségű nyelvtan; szemléltetés fontossága
- A közösségben történő oktatás elsőbbségét hangoztatta
- Az művelődés anyagának kiválasztásban a reneszánsz szelleme irányította
- A stílus mellett fontos a vonzó és tanulságos tartalom is
- „Minden erény forrása a gondos, vallásos nevelés, mert az ember rendeltetését nevelés híján nem tudja betölteni... Tehát ne tudós szűk cellája, hanem a társas élet számára neveljük a gyermeket.
- Az ember nem születik, hanem a neveléssel válik emberé
- Az emberi boldogság mérlegelésénél három dologról kell beszélni: természeti adomány (natura), tudomány (ratio), gyakorlás (exercitatio)
- Természeti adomány: tanulékonyság és az erény iránt a lélekbe oltott hajlam.
- Tudomány: az a tanítás, amely intelmekből és szabályokból áll.
- Gyakorlás: megszilárdulás abban az állapotban, amelynek alapja a természetből ered, és amelyet a tudomány tovább fejlesztett.
- A gyermekkel meg kell szerettetni az olvasást
- Helyteleníti a verést és a nők oktató nevelő munkáját helyteleníti
- Rossznak tartja a szerzetesi iskolákat is
- Követelmények a művelődő ifjaknak (jámorság, szabad művészetek, élet kötelességei, illem és udvariasság)

Wolfgang Ratke

- Az evangélikus szellemű protestantizmus egyik vezéralakja
- Anyanyelv ismerete → a többi bibliai nyelv (héber, görög, latin) → megmutatta, hogy egyes tantárgyakat németül is lehet tanulni
- A tanításban elől járjon a példa azután a szabály
- Irány → ismerttől az ismeretlen felé, könnyebbtől a nehezebb felé
- Egyszerre csak egy dologgal foglalkoztassuk az értelmet, az anyagok ne mondjanak ellent egymásnak; az a nevelő vigye végig az osztályt aki elkezdte nevelésüket
- Az oktatás a gyermek természetének, továbbá az ismeretanyag követelményeinek megfelelően menjen végbe

A katolikus nevelés megújulása

- Jezsuiták, jezsuita nevelés, az ignáci pedagógia
- Oratoriánusok – Néri Szent Fülöp
- Angolkisasszonyok – Mary Ward
- Miasszonyunkról Nevezett Női Kanonokrend
- Orsolyiták
- Irgalmasok (Keresztes Nővérek)
- Iskolanővérek
- Piaristák
- Ferencesek

Jezsuiták, jezsuita nevelés, és az ignáci pedagógia

- Loyolai Szent Ignác alapítását III. Pál pápa hagyta jóvá
- Eredetileg nem tanító rend volt. Azért alapították, hogy a lelkeknek a keresztény életben és tanításban való előmenetele, valamint a hit terjesztése érdekében, nyilvános szentbeszédekkel, Isten Igéjének szolgálatával, a Lelkigyakorlatokkal, a szeretet cselekedeteivel, különösen a gyermekek és a tanulatlanok keresztény oktatásával és a szentgyónás-hallgatással a keresztény hívőknek főképpen lelki vigaszt nyújtson
- Elterjednek a jezsuita kollégiumok
- 1599 január 8-án megjelent a végleges *Ratio Studiorum* → kiterjedt iskolahálózati rendszer
- 1773 felosztatás 1814-ben megkezdik működésüket
- A tanítói tevékenység alapgondolatait a rend alaptörvénye (konstitúció) határozza meg.
- 1832 Átdolgozott *Ratio Studiorum* → (második osztálytól latin társalgás kötelező)

A jezsuita nevelés sajátosságai

- A jezsuita nevelés állítja a világot
- A jezsuita nevelés segíti minden egyén teljes képzését a közösségen belül. (szerteágazó intellektuális képzés egységben)
- A vallási nevelés áthatja az egész nevelést
- A jezsuita iskola apostoli eszköz
- Az iskola a hit és a kultúra közötti párbeszéd

A jezsuita iskolák

- Élénk **kongregációs tevékenység**
- A tudatos önnevelést szolgálták a **lelkigyakorlatok, elmélekedések, lelkiismeretvizsgálatok**
- **Vetélkedés**
- **Akadémia**
- A **Színjáték** a megfeszített iskolai munka ellensúlyozását és a művészi igényesség, az előadókészség és a kommunikáció fejlesztését szolgálta

Az ignáci pedagógia

- A pedagógia abban áll, hogy a tanárok kísérik a tanulókat növekedésükben és fejlődésükben →
- A pedagógia nem pusztán módszertan, hanem hozzátartozik egy világszemlélet is, valamint a kinevelendő ideális ember fogalma.
- A nevelés célja minden diák értelmi kifejlesztése az Isten adta tehetségeik teljes kibontakozásáig. A cél tehát nem a puszta tudáshalmozás, hanem a személyiség kifejlesztése
- A másokért élő ember képzése (P. Arrupe)
- Tapasztalás, megfontolás, cselekvés
 - A tanuló helyzetének ismerete
 - A tanár ezért figyel: a diákok életét adó helyzet, szociális kulturális helyzet, intézmény helyzete, hozott felfogások
 - Szembenézni a komoly kihívásokkal: a nevelés fogalmának leszűkítése, a pragmatizmus túlhangsúlyozása, az egyszerű megoldások utáni vágy, bizonytalanság érzet, központilag előírt tananyag

Oratoriánusok – Néri Szent Fülöp

- A gyónás apostola
 - Visszavezetés lehetősége a szentgyónás nem pedig az ostromzó beszéd
- Vidámság – vezeklés
- Mindenkinek saját házában kell szentté válnia ← minden élethelyzetben forduljunk az Úrhoz
- Nem prédikáció, hanem az összejöveleteken épületes témákról beszélgettek: mindenki véleménye számított → éppen ezért sokakat vonzott
- Szentírás – szeretet gyakorlása – közös ima
- 1564 oratoriánus rend megalakulása: fogadalommal le nem kötött oratórium-látogató papokból

4. előadási nap:
A katolikus nevelés a XIX-XX században

Tartalomjegyzék

- Marcellin Champagnat – Mária Iskolatestvérek
- Don Bosco
- Friedrich Wilhelm Foerster
- Nevelés a szabadság ígésében (Éduard Claparede; A. S. Neill; R. Steiner – Waldorf-pedagógia; Freinet
- Ifjúsági mozgalmak – cserkészlet.

Marcellin Champagnat (1789-1840) **Mária Iskolatestvérek**

- Pap. A Mária Iskolatestvérek alapítója
- Felismerte, hogy az erkölcsi romlás alapja a nagyfokú tudatlanság
- A közösség szabályzata egyszerű: ima, tanulás, munka.
- Nevelési elvei
 - Tiszta szent életű nevelő
 - Megszüntette a testi fenyítést és a megalázó büntetéseket
 - Énekóra bevezetése
 - Számára az elsődleges az ember volt
 - A nevelés alapja a megkülönböztetés nélküli szeretet
 - Fontos az olvasás megszerettetése a gyermekekkel, mert ezt magával viszi egy életen át.
 - Nevelés az engedelmességre
- Letelepülésük, magyar vonatkozásuk (Apor Vilmos Iskola)
- Nem összehasonlíthatni kell a nevelési módszereket, hanem összehangolni munkájukat.

Don Bosco (1815-1888)

- Ipari forradalom – elszegényedett néptömegek; felduzzadt városi lakosság embertelen körülmények között → a gyermeknevelésre fordított (fordítható) idő érthetően rohamosan csökkent → sok tudatlan elkeseredett fiatal lófrált az utcákon
- Álom: nem veréssel, hanem szelídséggel és szeretettel kell barátságokat megnyerned.
- Sok szakmát kitanul, felfedezik értelmi képességeit: 1841-ben pappá szentelik.
- Már egészen korán sok fiatal gyűjtött maga köré Néri Szent Fülöp példájára.
- A keresztény jellem megerősítése a cél
- **Oratóriumokban:** imádság, játék, kirándulás, szentségi élet (bűnbánat, szentségimádás); gondoskodott iskoláztatásukról, szakmákat taníttatott nekik
- Tanítványai közül kerültek ki első munkatársai.

Közösségek Don Bosco nyomában

- Szalézi rend
 - 1874-ben IX Pius pápa hagyta jóvá
- Segítő Szűz Mária leányai
 - Maria Mazzarello segítségével megalakult a női ág
 - Cél a veszélyeztetett lányok nevelése és megmentése
- Ma az egyik legnépesebb szerzetesközösség a szalézi rend → tevékenységük felölel mindenféle képzést az elemi iskolától egészen az egyetemekig

Nevelési elvei

- A nevelés az egész emberre irányul
 - Krisztusban egységre jutni a hitben Istennel, valamint Krisztusban egységre (közösségre) jutni a másik emberrel.
- A gyermek nem pedagógiai tárgy
 - Megtalálni azt a pontot, amely által fogékony lesz a jóra, szépre és a szentre
- Bizalom és jóindulat
 - **Gyöngédség:** nem elég a fiatalokat csak szeretni. Érezniük is kell, hogy szeretik őket. *Öröm és áldozat összekapcsolása*
 - **Megfontolt, okos intelligencia:** a tekintély alapja nem a nagy hang és a szigor: olyan tekintély amelyet maguk a fiatalok ismernek el.
 - **Szilárdan megalapozott hit** (a nevelő hite)
- Az ember értelemmel megáldott lény → mesterkéltségmentes őszinteség
- A nevelés legfőbb célja és egyben legfőbb eszköze a hit: egész napot átfogó program keretében

Friedrich Wilhelm Foerster (1869-1956)

- Élete
- Alapelvei
 - Elítéli korunk látszatkultúráját
 - Önuralom, életideálok és jellemkultúra hiánya
- Nevelés
 - Cél: a szellem uralma az akarat fölött (jellemes személyiség kialakítása)
 - Az eszményi embert Krisztusban látta
 - Jellemnevelés, önuralom, önnevelés
 - **Realizmussal telített erkölcsi idealizmus** → (a nevelőtől megkívánja az emberi természet alapos ismeretét).

Nevelés a szabadság ígézetében

- Eduard Claparede (1873-1940)
 - A nevelés nem az életre készít fel, hanem maga az élet
 - Játék és utánzás fontossága
 - Gyermekként megélt gyermekkor
 - A kényszer nélküli aktivitást sürgeti: belső motiváltság, belülről fakadó fegyelem a szabad alkotómunka alapja
- A. S. Neill
 - A szabadság értelmezésének legradikálisabb alternatíváját képviseli: a szabadság lehetséges

Waldorf-pedagógia

- Rudolf Steiner
 - Antropozófus, iskolai rendszerét a cselekvésre irányította.
 - 0-7 évig: a világ érzékszervi befogadása
 - 7-14 év: példakövetés kora: az érzelmeken átszűrt tapasztalatok megszerzésének kora. A tanulás üteme lassú és nyugodt: a felfogóképességhez mérten változhat.
 - 14-21 év: valódi fogalmi gondolkodás
 - 21-28 év: magasabb szintű lélek kifejlődése
- A Waldorf-iskola nem az elitiskola modellje
- Nyelvoktatás: anyanyelvi környezetben
- Az ún. *magolóév* segíti a normális rendszerbe való visszatérést

Freinet

- Laikus Iskola Szövetkezet
- Jelmondat: Az életből az életnek a munka által
- Különböző munkasarkok
- Az iskola nem az életre való felkészítés hanem maga az élet.

Robert Baden-Powell – cserkészlet

- Ifjúságnevelés
- A cserkészletnek éppen az a legfőbb értéke, hogy lényegében erkölcsi ideálját szerencsésen tudja összhangba hozni a nemes értelemben vett testnevelés és gyakorlati élet követelményeivel és a fiúk romantikus hajlamaival.
- A cserkészlet célja, hogy jó magyarokat, jó keresztényeket, egész embereket neveljen